

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

אורי וישעי

כניסת שבת: 19:21

יציאת השבת: 20:31 לדעת ר"ת: 21:00

פרשת חקת

כתם פז – מאורית על הפרשה

עטרת פז

הגמרא במסכת קידושין (לא) מספרת על דמא בן נתינא, שהסכים להפסיד ממון רב, בגלל מצות כיבוד-אב, ולשנה האחרת הוחזר לו כסף זה, ע"י שנולדה לו פרה-אדומה. מפרש ה"חידושי הרי"ם", מה הטעם שהקב"ה החזיר לו כספו דוקא ע"י מצות פרה אדומה, אלא משום שהמעשה הזה עורר קטרוג בשמים, שגוי מוכן להפסיד הרבה כסף בשביל כיבוד-אב, אך לאחר שהסכימו בני-ישראל לשלם ממון רב בעבור הפרה-אדומה, ואפילו שלא ידעו טעמה, וכיבוד-אב הרי אפילו הגויים יודעים טעמה, וישראל היו מוכנים להפסיד ממון רב על מצוה שלא ידעו טעמה, אז נסתם הקטרוג.

זכות משה

חז"ל אומר במדרש, שכשעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה שהיה לומד עם המלאכים פרשה זו של פרה אדומה, והיה אומר אליעזר בני אומר פרה בת שנים, היינו רבי אליעזר סובר שפרה נקראת בהיותה בת שתי שנים, אמר משה והרי כל העולם נתון תחת שלטונך ואתה אומר הלכה בשמו של בשר ודם, אמר לו הקב"ה דע שצדיק אחד עתיד להוליד שמסכת פרה תפתח בדבריו, אמר משה יהי רצון שיהיה מיוצאי חלצי, וכן היה שר' אליעזר הגדול מצאצאי משה, ורמזו הדבר בפרשת יתרו שנאמר שם: ושם האחד אליעזר שהיה צריך הכתוב לומר ושם השני אליעזר, אלא בא לרמזו ששמו של האחד המיוחס בדורו, יהיה אליעזר שבא ממש רבנו.

מת מצוה

זאת התורה אדם פי ימות באוהל. אין התורה נקנית, אלא למי שממית עצמו עליה, פי' שמוותר על תאוות העולם-הזה, ואז יצליח בתורה.

החפץ חיים הקשה, הרי כתוב יחי בהם' ולא שימות בהם. וביאר ע"פ משל, לאדם שהיה סוחר הרבה שנים, ומפני מסחרו היה טרוד כ"כ עד שלא היה לו זמן אפי' להתפלל בציבור. עברו שנים והוא הזדקן והרגיש שהוא מתקרב אל התכלית, ועליו יהיה לתת דין וחשבון, החליט להכין צידה לדרך, והתחיל להתפלל בביהכ"נ בציבור ונשאר עוד שעתיים ללמוד אחר התפילה. כשהגיע לחנותו שאלתו אשתו מדוע איחר, הלא החנות מלאה בסוחרים שממהרים לדרכם, ענה לה האישי שהיה טרוד והוכרח להתעכב, והיה ביום השני וראתה שעוד לא שב מביהכ"נ הלכה לראות מה קרה לו, ונבהלה לראותו יושב ולומד, והתחילה לצעוק עליו שהוא מפסיד את כל הקונים שלו שהולכים לחנויות אחרות. ענה לה בעלה, מה היית עושה אם היה בא מלאך המות ואומר לי הגיע זמנך להפטר מן העולם, האם הייתי יכול לומר לו שאין לי פנאי עכשיו כיון שהחנות מלאה קונים, וא"כ תחשבי עכשיו שהנני מת, ומה אכפת לך שבעוד שעתיים אקום לתחיה... וזה הפשט במאמר חז"ל 'במי שממית עצמו עליה' – שיחשוב באותו זמן כאילו הוא מת, וע"ז אין תשובה שאין לו פנאי.

בתחילת פרשתנו מצוה ה' יתברך על משה רבנו כי יורה לישראל את דרך טהרה והקדושה, וזאת באמצעות אפר פרה אדומה, "דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה" (יש, ב).

ישנו משל נפלא שהביאו מרן רבנו יוסף חיים זי"ע על דרש הפסוק בקהלת "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", שלמה המלך טוען, לכאורה, שאינו מבין בחכמת פרה אדומה, וכמה שמנסה ללמוד היא רחוקה ממנו.

משל למלך אחד שמלך על מדינה והיה לו אח שמלך על מדינה אחרת בארץ רחוקה. יום אחד שלח האח ממדינת הים לאחיו מכתב ובו נאמר: אחי היקר אני מתכבד לשלוח לך מתנה נפלאה! יש לי כאן גיבור חיל שמפורסם בגבורתו בכל העולם ואף נלחם עם אריות ודובים ולא עמדו בפניו, ביום פלוני יגיע אליך לשרתך באמונה!

שמח המלך מאד במתנת אחיו. בהגיע היום המיועד יצאו חשובי המלכות אל המזח לקבל את בפני הגיבור ולהובילו בכבוד רב אל הארמון.

בהגיעו אל הארמון נאספו שם כל שרי המלך והביטו בגיבור המופלא, בתוכם היה גם שומר ראשו של המלך שהיה מפורסם גם הוא לגיבור חיל ועז נפש, כאשר ראה את האורח קם ואמר: עמוד ונלחם! נראה מי משנינו ינצח! נתן המלך אישור והקרב החל.

עוד בטרם החל הקרב – כבר נגמר, שכן האורח הפיל את שומר ראשו של המלך על הארץ כמו שמפילים כבשה... מפני מה הזמנת אותי להלחם? שאל האורח את שומר ראשו של המלך – האם לא ידעת שאנצח אותך מיד?! אכן – הודה שומר הראש – אלא שעשיתי כן מפני כבודך! וזאת משום שאני שמעתי על גבורתך, אולם יש אנשים שלא שמעו והם עלולים לטעות ולחשוב שאינך חזק ממני, על כן הוכחתי לעין כל את גבורתך המופלאה.

כן הוא גם הנמשל – אומר מרן רבנו יוסף חיים, שלמה המלך ע"ה ידע כי את טעם מצוות פרה אדומה השיג משה רבנו, ולא איש זולתו יכול להשיג ולהבין. וכדי לפרסם את מעלתו של משה רבנו ע"ה, ניסה שלמה המלך לחקור בטעמה של פרשת פרה אדומה, אף שידע שלא ירד לעומק טעמה של מצווה חשובה זו. ומתוך ששלמה המלך ע"ה החכם מכל האדם, לא ירד לעומק טעמה. יבין כל אחד את מעלתו של משה רבנו.

ד"ר לעי"נ ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
העלון נודב על ידי ידידינו רב פעלים לתורה ולתעודה ר' דוד ניזרי ורעייתו שתחי'
 alon@shtaygen.co.il

הליכות מלבי

נושא: שיעור היין לקידוש

קומי אורי - סיפור לשבת

כל חייו זכר מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מך שך זצ"ל לאמו את חסד נעוריו וזקף לזכותה ולזכות הדמעות ששפכה למענו את כל אשר לו. שלי ושלכם, שלה הוא. ונהג הרב לספר כי במשך כל שנות הילדות שיננה האם באזני בנה יקירה את דברי התנא באבות: "דע, אלעזר יקירי, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב, אלא מצוות ומעשים טובים", זכור נא חמדת לבבי, כי טוב סחרה מכל סחורה". הדברים ששוננו באוזניו שוב ושוב, טפטפו אל תוך מחו והפכו בתודעתו לאבני יסוד. המילים שיצאו מן הלב, נכנסו אל תוך לבו ונטעו באישיותו את הנבטים שמהם צמח בעתיד אותו אילן רב פירות.

יראת החטא ששתלה בו האם פעלה את פעולתה על הילד, יראה זו היתה מלווה בזהירות מירבית שלא לפגוע בזולת. פעם התעורר בעיניו ספק כלשהו ביחס לכשרותה של הביצה המטוגנת שהגישה לו אמו. המדובר היה בסלסול וחומרא שבקש לנהוג. הוא המתין לרגע שבו לא תבחין האם במעשיו רק אז השליך את החביתה מבעד לחלון. הוא אפילו לא רצה להסב את תשומת לבה, כדי שלא תחלש דעתה של האם שטרחה והכינה בעבורו את ארוחתו.

ומוסיף היה הרב זצ"ל שהרי כל גדולי וענקי העולם של עם ישראל לדורותיהם, עמדה להם הזכות מיוחדת להיות מה שהם היו בזכות אמם.

ניקח לדוגמא את רש"י הקדוש, שהפך למורה האומה בה"א הידיעה הודות לפירושו על תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אין לך אדם מישראל שאיננו תלמידו, כי בלא פירוש רש"י לא היינו מסוגלים לפתוח פה אף בפסוק אחד מן החומש. והנה אין מי שיאמר כי דוקא רש"י הוא גדול מכולם. הרי הוא מתקופת הראשונים. ואם כן, כל שכן שרבותיו וקודמיו היו גדולי עולם ובכל זאת אנו רואים שדוקא הוא ולא אחר, זכה להיות רבן של ישראל בכל הדורות עד ביאת המשיח. למה זכה? זהו מהדברים המכוסים ולא נדרוש במופלא מאתנו. אפשר בגלל זכות מיוחדת משל עצמו ויתכן שבזכות אמו הצדקנית ותפילותיה..

משנשאל פעם על ידי תלמיד - איך זוכים לבנים גדולים? השיב: "על ידי אמא גדולה!"

אותה אמא גדולה של מרן זצ"ל אכן השקיעה רבות בחנוך בנה אלעזר ושאר אחיו זכו אותם הורים תמימי דרך, למה שלא זכו גדולים וטובים. אי שם בירכתי ארץ, בפניה עלובה שבלישא, הניחו את אבן הפנה לתורתו ולדרכו של דור שלם שצעד לאור אשר הפציע מביתם הדל.

"אשרי תמימי דרך ההולכים.."

כשמקדש על היין, צריך לקחת כוס שמחזיקה בתוכה יין כשיעור רביעית הלוג (והיינו שמונים וששה גרם כמנין כ"ס). וצריך שהכוס תהיה שטופה מבפנים ומבחוץ, וממלא בכוס יין כשר לברכה, דהיינו יין שאינו פגום, שלא שתו ממנו קודם לכן, אבל אם שתו מיין זה מאותו כלי שהוא נמצא בו, כגון ששתו ישר מן הבקבוק שהיין נמצא בו, יין זה נפגם ואינו ראוי לקידוש.

ואחרי זה אוחז הכוס ביד ימינו ומגביה את הכוס מהשולחן טפח או יותר (ושיעור טפח הוא כשמונה סנטימטר) ולא יסייע ביד שמאל ליד ימין. ואומר נוסח הקידוש כשהוא עומד ואז ישב וישתה מן היין כשיעור רוב רביעית, דהיינו ארבעים וארבעה גרם יין לפחות. וכל השומעים טועמים מן היין לחיבוך מצוה.

וטעם הדבר שאנו עומדים בשעת הקידוש בליל שבת הוא מפני כבוד השם יתברך שאנו כיוצאים לקראתו. וגם משום שאמירת "ויכולו השמים והארץ" וכו' הרי היא כעדות על מעשה בראשית, ובזמן שהעד מעיד עליו לעמוד. אולם לדעת הרמ"א, וכן מנהג האשכנזים, יש לשבת בזמן הקידוש, ורק כשמתחילים עושים קימה מועטת לכבוד השם יתברך, ואף על פי שבודאי מן הראוי לעמוד בכל זמן הקידוש, וכמנהג הספרדים, מכל מקום כתב "הכל בו" (אחד מן הראשונים אשר לא נודע לנו מי הוא), שיש לשבת בזמן הקידוש, לפי שכלל בידני שאין קידוש אלא במקום סעודה, דהיינו שאי אפשר לעשות קידוש אם לא באה אחריו סעודה, ולכן ראוי יותר לשבת סמוך לשולחן שעומד לסעוד עליו. (ודין "אין קידוש אלא במקום סעודה יבואר בעזרת ה' בהלכה הבאה) אולם מרן הבית יוסף דחה את דברי הכל בו בזה, ופסק שיש לעמוד בזמן הקידוש, וכך גם דעת רבינו האר"י שיש לעמוד בזמן הקידוש, וכן מנהג הספרדים.

קול רעש גדול

מסופר כי הבית של ראש ישיבת וולוז'ין, הגאון הנצי"ב זצ"ל, היה צמוד להיכל הישיבה. בבית המדרש שהו תלמידיו ושומעי לקחו במשך עשרים וארבע שעות ביממה, שכדרכם של לומדי התורה אשר למדו בהתלהבות והתווכחו ביניהם בקול המולה. כמובן, שגם בלילות, הרעש שבקע מבית-המדרש היה מחריש אוזניים. פעם שאלו את הנצי"ב - כיצד אתה מצליח לישון בלילה ברעש חזק כל כך??

ענה הנצי"ב כדרכו במשל - על בעל טחנת קמח המתגורר בסמוך לטחנתו, אשר נרדם בלילה רק כאשר הוא שומע את רעש הטחנה הפועלת. ואם, חלילה, טחנתו תפסיק את עבודתה הוא יתעורר, כי בטחנה תלויים פרנסתו וחיייו. כך אני, הוסיף הנצי"ב בחיך, לימוד התורה של בני הישיבה הוא חיי, ורק לקול הרעש הבוקע מלימודיהם וויכוחיהם אני מסוגל להירדם. בשבילי, קולות ההמולה והרעש הם קולות של חיים.

ד"ת להצלחת ידידיו היקר והנכבד ה"ה ר' עמוס עטיה זרעיתו שיחי
לעילוי נשמת אביו היקר, ויקטור (תאתו) בן שמחה (מאחו) ז"ל